

Ochrana šumavských lesů

Tabulku připravila Pavla Loucká,
layout © Pavel Hošek,
tabulka © Vesmír

Šumava – pohoří na jihu Čech (na hranici s Rakouskem a Německem), které se prostírá od průsmyku u Dolního Dvořiště (jihovýchodně od Vyššího Brodu) až k průsmyku Všerubskému (jihozápadně od Kdyně). Historicky je doloženo již u řeckého geografa, matematika a astronoma Klaudia Ptolemaia (asi 90–165 n. l.) pod názvem **Gambréta** či **Gabreta**. Bavorští Němci nazývali toto pohoří **Nordwald** (Severní les). Češi po dlouhou dobu tyto hory nepojmenovávali, říkali jim prostě **Les** (viz Kosmovu kroniku), teprve v Dalimilově kronice (ze 14. stol.) je užito pojmenování **Bavorský les**. Jméno **Šumava** se objevuje až u A. Bonfiniho v díle „*Rerum Hungaricum*“ (1565), a pak u P. Stránského (r. 1643) s výkladem, že našiinci tak pohoří nazývají „podle šumu větrů“. Také B. Balbín (r. 1679) zmiňuje, že se **Silva Gabreta** česky jmenuje **Šumava** a že se táhne „od krajiny chebské až k městu Sušici“. Český název pohoří má zřejmě původ v praslovanském slově **šuma** – hvozď, hustý les.

Lidská činnost a lesy (viz mapu)

11. stol. Osídlováno podhůří Šumavy. Vegetace je dosud zhruba taková jako před 3000 lety.

16. stol. Osídlovány horské partie. Kolonisty (české i německé) sem přivádí zájem o těžbu zlata, stříbra, železné rudy. Důlní činnost znamená velkou spotřebu dřeva jak pro doly samotné, tak pro hutě, v nichž se topí výhradně dřevem.

Konec 16. stol. Vznikají další železné hutě, hamry a sklárny, spotřeba dřeva roste. K tavení skla je třeba potaš (uhličitán draselný), k jejíž výrobě se používá dřevěný popel javorů, jasanů, buku, jedlí, později i smrků.

2. pol. 17. stol. Těžba dřeva proniká výše do hor, vznikají dřevařské osady Zvonková, Srní, Pomezí, Filipova Huť.

2. pol. 18. stol. Mohutná dřevařská kolonizace Šumavy.

Konec 18. stol. Schwarzenbergové stavějí plavební kanály (Schwarzenberský, Vchynicko-tetovský), které umožňují rychle a levně dopravovat dřevo do řeky a po ní dále na trhy.

Začátek 19. stol. Lesník František Matz zavádí taxaci – vyměření lesů a stanovení maximální hranice roční těžby.

40. léta 19. stol. Zavádění holosečí urychluje úbytek některých dřevin v porostu, zejména jedle a buku. Holosečné velkoplošné hospodářství, spojené s pastvou v lesích, vysekáváním mlází a hrabáním hrabanky, znemožňuje přirozené zmlazování původních dřevin. Mizí dub i buk, začínají převládat smrkové porosty. Mělce kořenující smrky se stávají obětí větrných kalamit. Holiny se zpočátku zalesňují sazenicemi ze semen původního šumavského smrku, později jsou však doplňovány sazenicemi odjinud. „Cizí“ smrky nejsou v drsných podmínkách dostatečně odolné.

1868–1878 V důsledku polomů a přemnožení lýkožrouta smrkového na Šumavě odtěženo odhadem 4,5–7 milionů m³ smrkového dřeva.

Historie ochrany šumavských porostů

1355 Karel IV. navrhuje zákoník Majestas Carolina, zahrnující ochranu hvozdu na česko-německých hranicích. Stromy nemají být káceny zbytečně, pokud káceny jsou, musí být vysazeny nové. Zákoník není přijat pro odpor šlechtý.

1838 Jiří Bouquoy zakládá rezervace Žofínský prales a Hojná Voda v Novohradských horách.

1858 J. A. Schwarzenberk zakládá na návrh lesníka J. Johna rezervaci Boubínský prales.

1911 Dr. Jeřábek bezúspěšně navrhuje na zemském sněmu zřízení národního parku Šumava.

1923 Vzniká rezervace Bukovská slat u Knížecích Plání.

1933 Vyhlášena státem 31. prosince ochrana mnoha rezervací Šumavy, např. Trojmezí hory s Plešným jezerem a rašelinišť Jezerní slat u Kvildy či Rokytská a Mlynářská slat na Modravsku.

1948 Vyhlášena ochrana Mrtvého luhu (nad soutokem Teplé a Studené Vltavy).

1942 Zamítnut návrh na zřízení parku na česko-bavorsko-rakouském pomezí.

1946 Provolání Julia Komárka „Poslední příležitost pro národní park“.

1958–1963 Skupina Ochranského průzkumu pod vedením Ladislava Vodáka zpracovává projekt velkoplošné ochrany Šumavy.

1963 Vyhlášena Chráněná krajinná oblast Šumava.

1970 V Německu vyhlášen Národní park Bavorský les.

1990 Šumava vyhlášena biosférickou rezervací UNESCO.

1991 Vyhlášen Národní park Šumava.

1997 Národní park Bavorský les rozšířen.

Z Plánu péče o NPŠ

(přiját MŽP ČR v prosinci 2000)

Pro zachování genofonu *in situ* v NPŠ jsou nejdůležitější genové základny, které jsou v NP Šumava totožné s 1. zónami, přesto se ne vždy jedná o původní populace! Proto bude nutné:

- Provést přesnou evidenci zbytků přírodních populací všech významných druhů lesních dřevin, zejména smrku, buku, jedle a klenu, ale také borovice a jilmu.
- Původnost takových populací doložit historickou dokumentací jejich vzniku a dlouholetého pěstování na základě studia archivních materiálů a historických LHP.
- Ověřovat původnost takových populací s využitím poznatků klasické i molekulární genetiky. Při tom využívat kapacity vlastní elektroforetické laboratoře v Kašperských Horách, využívající izoenzymových a později také DNA markerů. (s. 70)
- V případě akutního ohrožení existence původní populace založit populaci umělou v *ex situ* podmínkách jako semenný sad (klonový archiv) a cílevědomou péčí navracet takto pěstovaný genetický materiál, primárně generativního původu, na původní stanoviště. Zachování genofonu *ex situ* je nutné vždy chápat jen jako komplementární řešení podpory genofonu v místě přirozeného výskytu jednotlivých populací.

- Umělé populace, semenné sady, zakládat s využitím metod heterovegetativního rozmnožování (roubování) a autovegetativního rozmnožování (řízkování) geneticky nebo fyziologicky nejvhodnějších jedinců. V případě dobře zvládnuté technologie pro danou dřevinu využívat v přiměřeném rozsahu metod rozmnožování technologiemi *in vitro*. Se zřetelem na rizika zužování diversity genofonu využívat vegetativní metody množení pouze jako doplňkové a v omezeném rozsahu vylučující toto nebezpečí.

- Součástí zachování genofonu *ex situ* je také založení smíšeného klonového archivu všech domácích dřevin Šumavy v 6 ha areálu na Rokytě, který bude provozován formou arboreta přístupného veřejnosti.
- Zálohování osiva dlouhodobě skladovatelných druhů dřevin v mrazících boxech.

Nezbytnou součástí těchto projektů je dokonalá evidence veškerého materiálu. (s. 70–71)

Plocha Šumavy v ČR s podhůřím 2573 km²

Plocha vlastního pohoří v ČR 1671 km²

CHKO Šumava 1630 km²

NP Šumava 690 km²

Nejvyšší vrchol na české straně Plechý 1378 m n. m.

(Úplně nejvyšší je Grosser Arber 1456 m n. m.)

Střední výška pohoří 921,5 m n. m.

Délka pohoří 113 m

Průměrná šířka pohoří (bez podhůří) 15–20 km

Geologické složení: silně metamorfované krystalické horniny moldanubika (ruly a pararuly, svorové ruly a svory, ortoruly a granulit a migmatity), jimiž pronikla tělesa hlubinných magmatitů moldanubického plutonu (žuly a granodiority).

Zlatorudný mlýn podle Agricoly (1556)

